

Полчанинова І.Л., Становихина С.В., Череди́ченко А.П.

Харьковский национальный университет городского хозяйства
имени А.Н. Бекетова

ХАРАКТЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ И ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ГОСТИНИЧНЫХ УСЛУГ

Аннотация

В публикации рассматриваются вопросы существенных особенностей понятийной базы гостиничной деятельности как вида услуг. Исследованы научные подходы к сущности термина «гостиничная услуга», из обобщения и уточнения которых логично сформулировано авторское определение понятий «услуга» и «гостиничная услуга». Предложена авторская модель гостеприимства, которая учитывает экономическую составляющую организационных и социальных отношений.

Ключевые слова: услуга, гостиничная услуга, гостиничный продукт, модель гостеприимства.

Polchaninova I.L., Stanovyhina S.V., Cherednichenko A.P.

O.M. Beketov National University of Urban Economy

CHARACTERISTIC FEATURES AND ECONOMIC ESSENCE OF HOTEL SERVICES

Summary

The publication is addressed to the essential features for conceptual framework problems of hotel business as a form of services. The scientific approaches to the essence of the term «hotel services» are researched and exposed. The definition of «service» and «hotel services» has been proposed. The authoring model of hospitality, which takes into account the economic component of organizational and social relations, is formed.

Keywords: service, hotel services, hotel product, hospitality model.

УДК 330.111.4:332.14

ЗАКОНОМІРНОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Попело О.В.

Чернігівський національний технологічний університет

У статті доведено, що найбільш загальні і суттєві взаємозв'язки і залежності між явищами і процесами у природі і суспільстві формуються під впливом економічних законів і закономірностей. Розкрито сутність поняття «економічні закони». Систематизовано закономірності розвитку продуктивних сил. Під якими автор розуміє об'єктивно існуючий, постійний, причинно-наслідковий взаємозв'язок між економічними сферами та явищами в регіональному економічному просторі. Досліджено, що модернізації продуктивних сил притаманні закономірності, які значною мірою впливають на секторальну спрямованість та обсяги виробництва, ефективне використання ресурсного потенціалу з метою зростання добробуту населення.

Ключові слова: продуктивні сили, економічні закони, закономірності, інновація, модернізація, глобалізація, євроінтеграція.

Постановка проблеми. Ефективність регіонального розвитку в умовах посилення інтеграції країни у світовий економічний простір знаходиться у прямій залежності від організації управління процесами модернізації продуктивних сил територіальних формувань та країни в цілому. Така система управління повинна забезпечити оптимальне поєднання всіх складових елементів господарського механізму регіону з метою формування конкурентоспроможного господарства та вирішення основного завдання – підвищення добробуту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і практичним аспектам модернізації продуктивних сил регіонів присвятили наукові

праці такі вчені, як: О. Амоша, З. Герасимчук, М. Бутко, В. Вакуленко, В. Варнавський, С. Варналій, Б. Винницький, В. Геєць, Б. Данилишин, М. Долішній, С. Дорогунцов, В. Захарченко, С. Іщук, Е. Лібанова, В. Мікловда, С. Мочерний, Я. Олійник, Т. Пепа, Л. Федулова, Л. Чернюк, М. Чумаченко, А. Чухно та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні дослідження, питання модернізації продуктивних сил у контексті сучасної парадигми державної регіональної політики потребує подальшого вивчення та аналізу.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження та узагальнення закономірностей мо-

дернізації продуктивних сил у контексті сучасної державної регіональної політики.

Виклад основного матеріалу. Розвиток природи і суспільства характеризується наявністю багатоманітних і стабільних зв'язків і залежностей, які є проявом дії різних сил. Найбільш загальні і суттєві взаємозв'язки і залежності між явищами і процесами в природі і суспільстві формуються під впливом економічних законів і закономірностей. Відкритість економічної системи зумовлює відповідні зміни в розвитку продуктивних сил і, безперечно, утворюють пріоритетність економічних законів, характерних для всіх суспільно-економічних формацій.

Під «**закономірностями розвитку продуктивних сил**», на нашу думку, слід розуміти об'єктивно існуючий, постійний, причинно-наслідковий взаємозв'язок між економічними сферами та явищами в регіональному економічному просторі.

Розвитку продуктивних сил притаманні закономірності, які значною мірою впливають на секторальну спрямованість та обсяги виробництва, ефективне використання ресурсного потенціалу з метою зростання добробуту населення.

До постійно діючих, всеохоплюючих закономірностей модернізації продуктивних сил у контексті сучасної регіональної політики віднесено наступні (рис.).

Закономірність планованості та керованості розвитку продуктивних сил в умовах унітарності державного устрою, що ґрунтується на теоретичних засадах «планування розвитку» як синтезу державного регулювання, індикативного планування та економічного прогнозування. Планування розвитку, в тому числі і продуктивних сил, набуло значного поширення в країнах з відкритою економікою.

Процес забезпечення планованого розвитку продуктивних сил вимагає врахування пріоритетів державної регіональної політики [4], серед яких слід зазначити: стимулювання та підтримка місцевих ініціатив щодо ефективного використання внутрішнього потенціалу регіонів для створення та підтримання повноцінного життєвого середовища, підвищення якості життя людей; створення ефективної системи охорони навколишнього природного середовища шляхом врахування екологічної складової у стратегіях регіонального розвитку, оцінювання, вирівнювання та зниження техногенно-екологічного навантаження на довкілля у регіонах; поліпшення матеріального, фінансового, інформаційного, кадрового та іншого ресурсного забезпечення розвитку регіонів, сприяння здійсненню повноважень органами місцевого самоврядування при збереженні територіальної цілісності та унітарності державного устрою.

Одним з інструментів забезпечення планованого розвитку продуктивних сил в умовах унітарності державного устрою є Програми регіонального розвитку, головною метою розробки яких є формування ефективних господарських

комплексів на основі раціонального використання наявного потенціалу території. [4].

Відповідна секторальна, структурна, інвестиційна, фінансово-кредитна та соціальна політика, яка проводиться органами державного управління та місцевого самоврядування забезпечує керованість процесу розвитку продуктивних сил України та її регіонів. Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [5] виконавчим органам сільських, селищних і міських рад надаються широкі повноваження у сфері економічного та соціального розвитку.

Закономірність відповідності розвитку продуктивних сил вимогам національної економічної безпеки. Рівень економічної безпеки держави, що визначається фактором розвитку продуктивних сил, залежить від: рівня забезпеченості власних потреб у мінерально-сировинних та енергетичних ресурсах; галузевої і виробничої структури господарських комплексів; завершеності технологічних циклів виробництва; інтегрованості в світовий економічний простір.

Закономірність ефективного та раціонального задіяння продуктивних сил у напрямі якості життя населення впливає із закону економії суспільної праці, який регулює затрати на подолання просторової незбалансованості між районами видобутку сировини, виробництва і споживання продукції. У масштабах України це має важливе значення у зв'язку із значною територіальною диференціацією розвитку природних ресурсів і населення. Зараз виробництво характеризується великими затратами на транспортування сировини, палива, готової продукції, що пояснюється територіальною віддаленістю між окремими еле-

Рис. Закономірності модернізації продуктивних сил у контексті сучасної регіональної політики

ментами виробництва. Завдяки раціональній територіальній організації продуктивних сил досягається висока продуктивність суспільної праці, що характеризується максимальною економією за рахунок зменшення логістичних затрат. Закономірність ефективного задіяння продуктивних сил реалізується насамперед через принцип наближення розташування виробництва до джерел сировини, енергії та споживача.

Безумовно, ефективність залежить від цілого спектра різних чинників, взаємодія яких і визначає кінцеву економічну результативність розвитку. При цьому економічний ефект досягається через вдосконалення територіальної та галузевої структури господарського комплексу, раціональне використання природного і трудового потенціалу, оптимізацію галузевих і міжгалузевих зв'язків тощо.

Закономірність гармонійного розвитку продуктивних сил держави і регіонів випливає з економічного закону суспільного поділу праці, який у просторовому аспекті модифікується у закономірність територіального поділу праці та проявляється у спеціалізації господарства економічних районів. Закономірність гармонійного розвитку продуктивних сил держави і регіонів можна визначити як узгоджений розподіл по території країни всіх елементів продуктивних сил з метою забезпечення ефективного розвитку виробництва і підвищення добробуту населення. Гармонійність має бути націлена на економічну ефективність і господарську доцільність.

Закономірність урахування особливостей територіального поділу праці та напрямів спеціалізації господарської системи. Закономірність обумовлена об'єктивною необхідністю взаємозалежного, взаємовигідного розвитку співробітництва між країнами. Стан економіки віддзеркалюється в можливостях участі в світовому ринку, у здатності швидко включитися у світові процеси економічного і технологічного розвитку.

Формуванню нових виробничих структур сприяє створення спільних підприємств і відкритих зон, активізація прикордонної торгівлі, розвиток економічних, торговельних, технологічних та інших зовнішніх зв'язків, що чинить значний вплив на спеціалізацію господарства областей, темпах і напрямках економічного поступу країни.

Закономірність є визначальною у процесі формування економічних районів, її дія виявляється у спеціалізації господарства регіонів відповідно до наявних природних і трудових ресурсів, традицій, навичок населення, економіко-географічного положення. Згідно з територіальним поділом праці, за кожним регіоном закріплюються певні галузі матеріального виробництва й невиробничої сфери. В економічному відношенні галузями спеціалізації є ті, що розвиваються в найбільш сприятливих природних і економічних умовах і продукують найдешевшу продукцію.

Закономірність пропорційного розвитку продуктивних сил випливає з економічного закону концентрації виробництва. Реалізація цієї закономірності сприяє обмеженню надмірної концентрації промислових підприємств і населення у великих містах. Врахування закономірності пропорційного розвитку продуктивних сил сприяє фактичному вирівнюванню економічного розви-

тку регіонів, а також має значний вплив на становлення територіальних пропорцій, що характеризують просторову структуру господарського комплексу, економічні зв'язки між різними регіонами країни. Закономірність пропорційного розвитку продуктивних сил втілюється в життя через дію принципів вирівнювання рівнів економічного розвитку районів, територіального зближення обробної промисловості з видобувною, раціоналізацію міжрегіональних економічних зв'язків.

Закономірність людиноцентристської спрямованості розвитку продуктивних сил логічно випливає з необхідності загальної соціалізації економічної системи, оскільки саме всебічний розвиток людини та задоволення її потреб є метою економічного розвитку. Вона реалізується через врахування інтересів населення щодо піднесення рівня соціально-економічного розвитку території, пріоритетність вирішення соціальних проблем та реалізацію права всіх громадян на вільний вибір місця і сфери прикладання праці. Отже, людиноцентристська спрямованість передбачає насамперед такий розвиток продуктивних сил регіону, який дав би змогу забезпечити повну продуктивну зайнятість трудоактивного населення регіону як першооснову його життєдіяльності і добробуту. При цьому важливо мінімізувати рівень регіонального безробіття з тим, щоб він істотно не перевищував природної норми, що знаходиться в межах 4-6% працездатного населення [7, с. 18-19].

Закономірність людиноцентристської спрямованості розвитку продуктивних сил регіону доводить необхідність інтенсивного розвитку соціальної інфраструктури; збереження здоров'я населення через зниження екологічного навантаження на певні території; формування раціональної системи розселення та збільшення місткості регіонального ринку праці.

Закономірність необхідності раціонального природокористування і збереження довкілля в процесі розвитку продуктивних сил. Процес розвитку продуктивних сил має базуватися на раціональному природокористуванні і сприяти збереженню, відновленню і збагаченню природо-ресурсного потенціалу для наступних поколінь. Закономірність також передбачає екологізацію виробництва шляхом запровадження екологозберігаючих технологій, безвідходного виробництва; обмеження надмірної концентрації виробництва та раціональне задіяння існуючого виробничого потенціалу.

Закономірність орієнтації розвитку продуктивних сил на реалізацію конкурентних переваг регіону. Це важлива закономірність, що об'єктивно зумовлена умовами ринкового господарювання і яка значною мірою залежить від прийнятого варіанта розвитку нових виробничих чи соціально-культурних об'єктів та напрямів удосконалення існуючої структури господарства регіону. Закономірність враховує специфіку ринкової кон'юнктури, в основі якої – кількісне і якісне співвідношення попиту і пропозиції не тільки на товарному ринку, а й на ринках праці, капіталу, послуг, тощо. У випадку, коли коливання ринкової кон'юнктури короткотермінові, то їх вплив на розвиток продуктивних сил не істотний чи повністю відсутній. І навпаки, суттєві зміни ринко-

вої кон'юнктури та їх довготривалий характер спричиняють необхідність радикальних зрушень у територіальній структурі господарства.

Під конкурентними перевагами слід розуміти певний набір елементів, властивостей або ознак, що забезпечують учаснику конкурентної взаємодії, який ними володіє, можливості для більш активної економічної діяльності у порівнянні з іншими контрагентами [1, с. 152-154].

Закономірність економічної цілісності регіональної господарської системи полягає в органічній єдності природної, матеріальної (створеної людиною) та соціальної сфер, які поєднуються під впливом певних закономірностей, факторів і передумов. У результаті кожен регіон є неповторним. Тому навіть найвдаліша модель управління в одному регіоні не може механічно переноситися на інший, нехтуючи його специфікою. Кожен регіон має визначатися як самостійний об'єкт соціально-економічного управління із збереженням системи централізованих і регіональних елементів.

Закономірність транскордонного співробітництва передбачає спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України з метою розвитку продуктивних сил.

Закономірність міжрегіональної інтеграції передбачає процес зближення та взаємопроникнення регіональних господарських систем з метою розвитку продуктивних сил, шляхом налагодження між ними сталих цілеспрямованих взаємовідносин задля ефективного і динамічного функціонування й розвитку міжрегіонального господарського механізму.

Закономірність розвитку продуктивних сил з урахуванням процесів глобалізації та євроінтеграції. Явища глобалізації та євроінтеграції соціально-економічних процесів охоплюють практично всі сфери життя суспільства. Процеси глобалізації обумовили об'єктивне намагання товаровиробників найбільш повно використовувати регіональні передумови розвитку продуктивних сил для максимізації економічного ефекту виробничої діяльності і підвищення конкурентоспроможності регіонального виробництва. У цьому випадку глобалізацію соціально-економічних процесів розуміють як тенденцію всезростаючої

взаємоінтеграції територіальних виробничо-економічних систем в єдиний світовий відтворювально-господарський та ринково-інформаційний простір [1, с. 233-235].

У свою чергу, закономірність розвитку продуктивних сил з урахуванням процесів євроінтеграції визначається як об'єктивна тенденція все більшого орієнтування процесів економічного відтворення, а також обсягів, характеру та територіально-господарських пропорцій суспільного виробництва відповідно до європейських передумов становлення нового регіоналізму.

Закономірність трансформації успадкованого розміщення продуктивних сил у напрямі локального розвитку та формування сучасних мережевих структур

Для повного і глибокого аналізу сучасного рівня регіонального розвитку необхідне врахування закономірності трансформації успадкованого розміщення продуктивних сил у напрямі локального розвитку та формуванні сучасних мережевих структур.

Сучасні мережеві структури є взаємообумовленим поєднанням органічно пов'язаних між собою підприємств на певній території відповідно до особливостей її ресурсної бази і транспортно-географічного положення, які забезпечують максимум продукції при найменших витратах.

Висновки і пропозиції. Стратегічний курс України на інтеграцію в європейське співтовариство зумовлює необхідність пошуку інноваційних підходів до формування нової регіональної політики, ефективних управлінських рішень на загальнодержавному і субнаціональному рівнях, модернізації системи управління регіональним розвитком.

Пошук і застосування інноваційних підходів до регіонального розвитку – вимога часу, умова раціонального використання наявних на місцевому рівні ресурсів, оптимального задіяння потенціалу внутрішнього ринку, інтенсивного накопичення і використання інтелектуального капіталу, активізації ініціатив підприємництва та громадськості щодо ефективного ведення господарювання. Врахування розглянутих закономірностей модернізації продуктивних сил у контексті сучасної державної регіональної політики сприятиме розблокуванню процесів соціально-економічного зростання на регіональному рівні – основи досягнення динамічного, збалансованого розвитку регіонів і зростання рівня добробуту населення.

Список літератури:

1. Бутко М.П. Архітектоніка конкурентоспроможності регіонів України в контексті євроінтеграції: монографія / М.П. Бутко. – Київ: АМУ, 2016. – 452 с.
2. Бутко М.П. Інтелектуальний капітал як чинник модернізації регіонального економічного простору: [монографія] / М.П. Бутко, О.В. Попело; [під ред. наук. кер. д-ра екон. наук, проф. М.П. Бутка]. – Ніжин: ТОВ «Аспект-Поліграф», 2014. – 372 с.
3. Попело О.В. Інноваційна активність як домінуюча складова модернізації продуктивних сил регіону / О.В. Попело // Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал. – Чернігів: Черніг. нац. технолог. ун-т, 2015. – № 4 (4). – С. 222-229.
4. Про засади державної регіональної політики [Електронний ресурс]: Закон України від 05 лютого 2015 року № 156-VIII, ст. 90 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19>
5. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 07 вересня 2016 року № 1492-VIII, ст. 736 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

6. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка: Навчальний посібник / Б.М. Данилишин, Д.В. Клиновий, Т.В. Пепа; за наук. ред. Б.М. Данилишина. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. – 688 с.
7. Розміщення продуктивних сил України: Навч.-метод. посібник для сам ост. вивч. дисц. / С.І. Дорогунцов, Ю.І. Пітюренко, Я.Б. Олійник та ін. – К.: КНЕУ, 2000. – 364 с.

Попело О.В.

Черниговский национальный технологический университет

ЗАКОНОМЕРНОСТИ МОДЕРНИЗАЦИИ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНЫХ СИЛ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ РЕГИОНАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

Аннотация

В статье доказано, что наиболее общие и существенные взаимосвязи и зависимости между явлениями и процессами в природе и обществе формируются под влиянием экономических законов и закономерностей. Раскрыта сущность понятия «экономические законы». Систематизированы закономерности развития производительных сил. Под которыми автор понимает объективно существующую, постоянную, причинно-следственную взаимосвязь между экономическими сферами и явлениями в региональном экономическом пространстве. Доказано, что развитию производительных сил присущи закономерности, которые в значительной степени влияют на секторальную направленность и объемы производства, эффективное использование ресурсного потенциала с целью роста благосостояния населения.

Ключевые слова: производительные силы, экономические законы, закономерности, инновация, модернизация, глобализация, евроинтеграция.

Popelo O.V.

Chernihiv National University of Technology

LAWS OF MODERNIZATION OF PRODUCTIVE FORCES IN CONTEXT OF MODERN STATE REGIONAL POLICY

Summary

The article proved that the most common and serious relationships and dependencies between phenomena and processes in nature and society are shaped by economic laws and regularities. The essence of the concept of «economic laws» has been disclosed. The laws of development of productive forces have been systematized. In which the author understands objectively existing, continuous, causal relationship between economic fields and regional economic phenomena in space. The development of productive forces inherent in the laws that significantly affect the sectoral focus and production, efficient use of the resource potential to increase welfare has been investigated.

Keywords: productive forces, economic laws, patterns, innovation, modernization, globalization, European integration.